

עין משפט‏^{עין מצוה}

א א ממי פ"ז מהלכות תפלה הלכה טז טור א"ח סי' תקנ"ט וסי' תקע"ט: **ב** ב ממי שס טור א"ח סימן תקנ"ט:

ג ג ממי פ"ז מהלכות ע"ז הלכה ו ופ"ה מהל' תפלה הלכה יד טוש"ע א"ח סי' קלא סעיף ח בגמ"ה: **ד** ד ה ממי פ"ה מהל' תפלה הלכה יד ופ"ז מהלכות ע"ז הלכה ז:

ה ה ממי פ"ה מהלכות תפלה ה' יד טוש"ע א"ח סימן קלא סעיף ח:

תורה אור השלם

א) לא תַעֲשֶׂוּ לָכֶם אֱלֹלִים וּפְסָל וּמִצֵּבָה לֹא תִקְיֹמוּ לָכֶם וְאֲבָן מְשֻׁכֵּית לֹא תִתְּנוּ בְּאַרְצְכֶם לְהִשְׁתַּחֲוֹת עֲלֶיהָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כו, א]

ב) וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְהוֹשֻׁעַ קָם לָךְ לָמָּה זֶה אַתָּה נֹפֵל עַל פְּנֶיךָ: [יהושע ג, י]

ג) וַתִּקַּד בַּת שֶׁבַע אַפִּים אָרְץ וַתִּשְׁתַּחֲוֶה לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר יְיָ אֱדֹנָי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעַלְמָּה:

[מלכים א' א, לא]

ד) וַיְהִי כַּכֹּלֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יְיָ אֵת פֶּלַת הַתְּפִלָּה וַתִּתְחַנֶּה הַזֹּאת קָם מִלְּפָנֵי מִזְבֵּחַ יְיָ מִכְּרַע עַל בְּרָכָיו וּבִכְּפוֹי פְּרָשׁוֹת הַשָּׁמַיִם:

[מלכים א' ח, נד]

ה) וַיִּסְפָּר אֶל אֲבִיו וְאֶל אֲחָיו וַיַּגִּיעַ בּוֹ אֲבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הַחֲלוּם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הַבּוֹא נְבוּא אֲנִי וְאִמְךָ וְאֲחִיךָ לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָךְ אֶרְצָה: [בראשית לו, י]

רבינו חננאל

ואסיקנא הלכתא דולג והלכתא אמצעי דולג: מתני' ביו"ט חמשה וביורה"כ ששה וכו'. ואסיקנא נקוט האי כללא בידך כל דטפי מלתא מחבריה טפי בה גברא יתירא כר"ח ובמועד דאיכא קרבן מוסף קורין ד' ביו"ט דאסור בעשיית מלאכה ה' ביוה"כ דענוש כרת ו' בשבת דאיסורו בסקילה ז': גופא רב איקלע לתענית צבור קם קרא בספרא במקום כהן ואפילו רב אמי ורב אמי כהני חשיבי מיכף הוו כייפי ליה ושמאלא דהוא כהן לא הוה התם פתח בריך חתים לא בריך. נפל כ"ע אאפיהו ורב לא נפל משום דרצפה של אבנים הוות קמיה דתניא ואבן משכית לא תתנו בארצכם. פי' רצפה כדכתיב^(ז) על רצפת בהט ושש ודר וסוחרת וכדתינן^(ח) עמוד ופגפג

על הרצפה וברצפה של אבני בית המקדש אתה משתחוה ולא ברצפה זולתי המקדש. ואקשינן אי הכי לכ"ע אסיר. ופרקינן קמיה דרב הואי. איבעית אימא פישוט ידים ורגלים הוה עביד רב וכדעולא דאמר לא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים. איבעית אימא מאי לא נפיל רב אאפיה משום דר' אלעזר דאמר אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו בצבור

אא"כ נענה כיהושע בן נון שנאמר ויאמר ה' אל יהושע קום לך וגו': ת"ר קידה על אפים כריעה על ברכים השתחויה פישוט ידים ורגלים. וכולהו מקראי. לוי אחוי קידה קמיה דר' ונפל ואיטלע והאי גרמא ליה והא"ר אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה כו'. ואסיקנא בתחלת ר' א' ישמעאל רבי אמי בשם רבנן דתמן לא התירו השתחויה אלא לתענית צבור ובלבד על הצד. ר' ינאי זעירא בשם אבהותיה כל מי שיפול על פניו ואינו כשר כיהושע (שאם יפול על פניו) יאמר לו מן השמים קום לך אל יפול ובלבד יחיד על הצבור. רב מפקד בב"ר רב אחא. ורב [אמין] מפקד לאינש בייתיה כד דהווין נפקין לתעניתא לא תהווין רבעין כאורחכון. ר' יונה ורב אחא רבעין על סטרהון. אמר ר' שמואל חמית ר' אבהו רבע כי אורחיה:

כב:

ושאין בהן ביטול מלאכה כגון ראש חדש קורין ארבעה. וקשיא דהא צפרק אין דורשין בחגיגה (דף יט. ושם) אמרינן ראש חדש יוכיח שיש צו קרבן מוסף ומותר צעשיית מלאכה וי"ל דודאי מותר הוא צעשיית מלאכה לאנשים אצל נשים אסורות צמלאכה לפי שלא פרקו מזמיהן צמעשה העגל^(ז):

ולרב אשי מתני' מני לא תנא קמא ולא רבי יוסי דתניא כו' רבי יוסי אומר לעולם קורין שלשה ומפטיר אחד. וא"ת דלמא ר' יוסי היא והכי קאמר לעולם קורין שלשה והרביעי דהוי מפטיר אחד ולא צעי למימר אחד מן השלשה וי"ל דכי היכי דלת"ק ליכא למימר מפטיר אחד דהיינו רביעי דהא (ז) הוא ממעט צט' צאצ שהוא צשלישי וצרביעי יותר משני וה' דעלמא וא"כ מסתמא לא יחמיר צט' צאצ שהוא צצ' וה' לקרות רביעי ואינו מחמיר לקרות אלא להפטיר הכי נמי לר' יוסי הוי המפטיר אחד מן השלשה שקראו: **ואיבעית** אימא רב פישוט ידים ורגלים הוא דעבד כדעולא. וקשה וכי לא היה יודע (ג) דמאי לשנוי הכי וכי ס"ד מעיקרא שיהא אסור צלא פישוט ידים ורגלים וי"ל דמעיקרא אסר ליה מדרצנן צלא פישוט ידים ורגלים וצסוף קאמר ואיצעית אימא אין אסור מדרצנן ורצ פישוט ידים ורגלים הוא דעביד דאסור מן התורה ומיהו קשה ללשנא קמא דאסור מדרצנן צלא פישוט ידים ורגלים יש לתמוה על צתי כנסיות שלנו שיש צהן רצפה היאך נופל שלית לצור על פניו ונראה לי דמנלי אצלויי וצהכי שרי והכי נמי משמע צסמוך דמייתי היאך דפרק אין עומדין דצרכות (דף לד: ושם) דחזינן להו לאציי ורצא דמנלי אצלויי כן פירש רצ האי גאון:

אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו. צירושלמי^(ז) מפרש היכא שמתפלל צשצל הצצור אצל צינו לצין עצמו שפיר דמי:

קידה על אפים. לא מכח הקרא הוא מפיק לה דהא כתיב נמי (ישעיה מט) אפים ארץ ישתחוו לך אלא הכי גמיר ליה מרציה (ד' דגצי לשון קידה שיך אפים^(ז):

הני

אלעזר דאמר רבי אלעזר **י** אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון דכתיב ^(ז) ויאמר ה' אל יהושע קום לך [וגו'] תנו רבנן ^(ז) קידה על אפים שנאמר ^(ז) ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה על ברכים וכן הוא אומר ^(ז) מכרוע על ברכיו השתחוואה זו פישוט ידים ורגלים שנאמר ^(ח) הבוא אני ואמך ואחיד להשתחות לך ארצה ^(ז) לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע והא קא גרמא ליה והאמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי הא והא גרמא ליה ^(ז) אמר רב חייא בר אבין חזינא להו לאבבי ורבא

הא צפרק אין דורשין בחגיגה (דף יט. ושם) אמרינן ראש חדש יוכיח שיש צו קרבן מוסף ומותר צעשיית מלאכה וי"ל דודאי מותר הוא צעשיית מלאכה לאנשים אצל נשים אסורות צמלאכה לפי

מייפק לא נפקי **ת"ש** זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם כגון תענית צבור ותשעה באב *קורין ג' ושאין בו ביטול מלאכה לעם כגון ראשי חדשים וחולו של מועד קורין ד' שמע מינה אמר רב אשי והא אנן לא תנן הכי^(ז) זה הכלל כל יום שיש בו מוסף ואינו יום טוב קורין ארבעה^(ז) לאתויי מאי לאו לאתויי תענית ציבור ותשעה באב ולרב אשי מתניתין מני לא תנא קמא ולא רבי יוסי דתניא ^(ז) חל להיות בשני ובחמישי קורין ג' ומפטיר אחד בשלישי וברביעי קורא אחד ומפטיר אחד רבי יוסי אומר לעולם קורין ג' ומפטיר אחד ואלא קשיא זה הכלל לא^(ז) לאתויי ראש חודש ומועד הא בהדיא קתני לה בראשי חדשים ומועד קורין ארבעה סימנא בעלמא יהיב דלא תימא יו"ט וחולו של מועד כי הדדי גינהו אלא ^(ז) נקוט האי כללא בידך כל דטפי ליה מילתא מחבריה טפי ליה גברא יתירא הלכך צבר"ח ומועד דאיכא קרבן מוסף קורין ארבעה ביו"ט דאסור בעשיית מלאכה חמשה ביוה"כ דענוש כרת ששה שבת דאיכא איסור סקילה שבעה. | גופא רב איקלע לבבל בתענית צבור קם קרא בספרא פתח בריך חתם ולא בריך נפול כולי עלמא אאנפייהו ורב לא נפל על אנפיה מ"ט רב לא נפיל על אפיה גרצפה של אבנים היתה ותניא^{(ז) (ז)} ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה עליה^(ז) אי אתה משתחוה בארצכם דאבל אתה משתחוה על אבנים של בית המקדש כדעולא דאמר עולא לא אסרה תורה אלא רצפה של אבנים בלבד אי הכי מאי איריא רב אפילו כולחו נמי קמיה דרב הואי וליזיל לגבי ציבורא ולינפול על אפיה לא בעי למיטרח ציבורא ואיבעית אימא רב פישוט ידים ורגלים הוה עביד וכדעולא דאמר עולא י"לא אסרה תורה אלא פישוט ידים ורגלים בלבד וליפול על אפיה ולא ליעביד פישוט ידים ורגלים לא משני ממנהגיה ואיבעית אימא ^(ז) אדם חשוב שאני ^(ז) כדרבי

אלעזר דאמר רבי אלעזר **י** אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אלא אם כן נענה כיהושע בן נון דכתיב ^(ז) ויאמר ה' אל יהושע קום לך [וגו'] תנו רבנן ^(ז) קידה על אפים שנאמר ^(ז) ותקד בת שבע אפים ארץ כריעה על ברכים וכן הוא אומר ^(ז) מכרוע על ברכיו השתחוואה זו פישוט ידים ורגלים שנאמר ^(ח) הבוא אני ואמך ואחיד להשתחות לך ארצה ^(ז) לוי אחוי קידה קמיה דרבי ואיטלע והא קא גרמא ליה והאמר רבי אלעזר לעולם אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי הא והא גרמא ליה ^(ז) אמר רב חייא בר אבין חזינא להו לאבבי ורבא

הקורא עומד פרק שלישי מגילה

מייפק לא נפקי. הלכך לפניו צריך גזירה משום הנכנסין כדלמרינן לעיל^(ז) לאחריה לא צריך דלא חייש ליוצאין: זה הכלל כל שיש בו ביטול מלאכה לעם. צמה שהן מאחרין צצית הכנסת: כגון תענית צבור. שמותר צמלאכה רוצ תענית לצור מותרין צמלאכה חוץ משל גשמים

אמצעיים ואחרונים^(ז): ותשעה באב. נמי מותר צמלאכה אלא צמקוס שנהגו^(ז): ראשי חדשים. אין צו ציטול מלאכה כל כך שאין הנשים עושות מלאכה צהן^(ז) והכי נמי אמרינן צמס' ראש השנה (ד' כג.) גצי משולות משום ציטול מלאכה לעם שני ימים ^(ז) ושמעתי מפי מורי הזקן ז"ל שניתנה להם מצוה זו צשצל שלא פירקו נזמיהן צעגל (תוספות). ואני מצלתי צפרק מ"ה דצרייתא דרצי אליעזר שמעו הנשים ולא רצו ליתן נזמיהן לצעליהן אלא אמרו להן אתם רוצים לעשות פסל ומסכה שאין צו כח להציל ונתן הקצ"ה שכן של נשים צעולם הזה שיהו משמרות ראשי חדשים יותר מן האנשים ולעוה"צ הן עמידות להתחדש כמו ראשי חדשים שנאמר תתחדש כנשר נעורייכי ע"כ) ומקרא מסייעו דכתיב אשר נסתרת שם ציום המעשה (שמואל א' כ) ותרגם יונתן ציומא דחולא והתם נמי גצי ר"ח קאי דקאמר ליה מתר חודש וקרי ליה לערב ר"ח יום המעשה אלמא ראש חדש לאו יום המעשה הוא ומועד נמי לאו ציטול מלאכה לעם שהרי צאין לצית הכנסת יותר מימות החול לפי שאין עושין צו מלאכה אלא צצצר האצד: ולרב אשי. דאמר זה הכלל דמתני' לאתויי נמי תשעה צאצ דלית ציה מוסף תפלת עננו: מתני' מני כו' חל להיות כו'. גצי תשעה צאצ תניא לה צשמעתא צתרייתא דמס' תענית: קורא אחד ומפטיר אחד.

הקורא הוא הוי המפטיר: סימנא בעלמא. הא דהדר נקיט ליה צזה הכלל סימנא יהיז לן כו': כל דטפי מילתא מחבריה. כל יום העודף צצצר מתצירו: לא אסרה תורה. צפסוק זה אלא שלא יעשו רצפת אצנים צצהכ"נ דוגמת של מקדש: לא בעי מיטרח צבורא. שאס ילך יעמדו מפניו: פישוט ידים ורגלים^(ז). כשהיה נופל על פניו ושאר הצצור לא היו עושין כן: לא משני. לא היה רוצה לשנות ממנהגו: ואיבעית אימא. לא היה רגיל ליפול על פניו (א) כלומר שהיה אדם חשוב ואינו נופל על פניו: אא"כ נענה. כלומר אא"כ צטות צמעשו שהוא נענה צתפלמו: למה זה אתה נופל על פניך. אלמא אין לו לעשות^(ז): קידה. האמורה צכל מקוס אינה אלא על אפים: ארציה. משמע כולו שטות ארצה: אחוי קידה. נועץ גודליו ונשען עליהם ושוחה עד שנושק את הרצפה

דמנלי

יענה יתפרסוה כך שמעתי אלא אם כן יודעין צו שהוא חשוב כיהושע שאמר לו הקצ"ה קום לך [ומה זה אתה נופל על פניך] קידה על אפים. אין לו להשתטח להגיע לארץ גופו אלא פניו צצצד מי שידוע ויכול לעשות כן [וסוכה גג]. ארציה. לשון משתטח משמע [ברכות לד:]. לוי אחוי קידה. נועץ שני גודליו צצארץ ושוחה ונושק את הרצפה [תענית כה.]. ואיפ"ע. נעשה סיגר לפי צכשוקף גופו מצלוי גופו צחקוק לדחוף גופו למעלה נמצא כל אונס וקפיטו על מתניו. יטיח. חרוק לשון כמטמיו קשת (צראשית כא). הטיח דברים. צמסכת תענית (כס). עלית וישננ לך צממיו ואי אתה משגיח על צניך. הא והא גרמא ליה. נענש צתטאם דצרים ונענש צשעת המאורע כדלמרינן צמסכת שנה (לב). נפל חורא חדד לצסינא [וסוכה שם]. הטמא גרס לו שנללע צקידה [תענית שם].

חשק שלמה על רבינו חננאל (א) צל ואסיקנא צירושלמי צפ' ר' ישמעאל ע"ז פ"ד הלכה א' רצ אמי וכו':

מסורת הש"ם‏^{עם הוספות}

א) תענית כט: (צ) [שנה קמו. וס"ג]. ג) תרי"ב בהר סימן קה. ד) [שנה גא. וס"ג]. ה) תענית יד: (ו) צרכות לד: שצעות טז: (ז) עיין רש"י הוריות דף ד. ד"ה השתחוואה, תענית כה. סוכה ג.. (ט) [צרכות לד: ע"ש]. י) כא: (כ) תענית דף יב: (ל) פסחים דף נד: (מ) ירושלמי תענית פ"א ה"ז. (ז) ע"ש ברש"י ותוס', (ס) עיין שפי"א, (ע) כה: (פ) [וע"ע תוס' חגיגה יח. ד"ה ר"ח ותוס' ר"ה כג. ד"ה משום ותוס' שנה כד. ד"ה או דלמא]. (צ) תענית פ"ב ה"ז ועיין רא"ש, (ק) ע"ע תוס' ברכות לד: שבועות טז: ד"ה קידה, (ר) אסתר א ג, ט' יומא יט ע"ב.

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ואיצעית אימא וכו' על פניו כלל שהיה אדם: (ב) תוס' ד"ה ולרב אשי וכו' דהא הוה ממעט צט' צאצ כשהוא חל צשלישי וצרביעי: (ג) ד"ה ואיצעית אימא וכו' לא היה יודע דבעי לשנויי: (ד) ד"ה קידה וכו' גמיר ליה מרציה ולא מייתי קרא אלא דגצי לשון קידה:

הגהות וציונים

א) בכת"י נוסף דתנן: צ בכת"י נוסף זה הב"ח לאתריי מאי: ג בכת"י נוסף [במקום תיבת "לא"] צאתויי מאי: ד בכת"י הגירסא בארצכם אי אתה משתחוה אבל וכו' (וכ"ה בתו"כ): ה בכת"י נוסף הוה עביד: ו בכת"י נוסף בכח: ז בכת"י נוסף וישבת (וכ"ה בתענית "עלית וישבת במדרם").

ליקוטי רש"י

ומפטיר אחד. מאותן שלשה אחרון מפטיר מתוך שאין מוסיפין בחול יותר משלשה אנשים ולא צראש חדש על ארציה שאין לנו הלוסיף אלא צצצת צציום טוב כדמפרש צמגילה (כא). ולפיכך קורין שלשה דזמן ספר מורה הוא וצללו הכי הוו קרו שלשה שהוא מתקנת עורא לקרות צצני וצחמישי כהן ולוי וישראל. קורא אחד ומפטיר אחד. אחר קורא והוא עצמו המפטיר [תענית כט:]. ואבן משכית. לשון כסוי כמו (שמות לג, כב) ושכומי כפי שמכסין הקרקע צצצפת אצנים. צהשתחוות ע"יה. אפילו לשמים לפי שהשתחוואה צפשוט ידים ורגלים היא ואסרה תורה לעשות כן חוץ מן המקדש לעשות כהן וכו' רשאי ליפול על פניו. צצצות (צמות לג). עזמו צפני הצצור שאס לא